

HERÉDI KÁROLY

Történeti reprezentációs modellek és nemzeti identitáskonceptiók a gyerekirodalomban

„Amikor a magyarok belovagoltak a Kárpát-medencébe, az egyik szekér mélyén üldögélt egy kislány, aki szerette a rózsavirágot.”
(Darvasi László: *A 3 emeletes mesekönyv*)

Mivel a gyerekirodalom kereteinek kijelölése több tudományág/elmélet irányából is történhet, ezért lehetséges ide sorolni nem csupán a gyerekek számára írt irodalmi műveket, amelyeket a szerzői/kiadói intenció okán fogadunk el a korpusz részeként, de a népköltészeti eredetű szövegek egy bizonyos halmazát, és egyéb irodalmi szövegeket, amelyek valamilyen irodalmi vagy irodalmon kívüli (pl. pedagógia), esetleg annak az irodalom határterületén mozgó diszciplína (pl. olvasásszociológia) szempontjai felől olvasódnak gyerekszöveggént. A gyerekirodalom mint egy sajátos olvasásmód egyszerre és együtt létezik a normatív meghatározottságú szelekcióval. Az identitásképző mechanizmusok a gyerekirodalomban nem választhatók el a szövegek által közvetített történeti tapasztalattól, történetiségtől, a kultúra narratívájától. Az azonosulás folyamata közelebből a népi, népköltészeti műfajok felől is megtörténik, idővel az identifikációs skála bővülése is végbemegy. A magyar népmesék nemzeti szimbólumként, de a nemzetközi mesekincs részeként kettős hatással bírnak. A gyerekirodalomhoz utalt folklórszöveg segítségével a gyerekolvasó el tudja magát helyezni az ismerősség-idegenség

koordinátarendszerében is, így a népmesék univerzális nyelve (a nemzeti karakterisztikán) túl az eligazodásban, különbségtételben, valamint a hasonlóságok felismerésében is segít más népek meséivel történő összekapcsolása által. Itt tehát nem egy bezáruló, hanem éppen kinyíló identitásképző folyamat jöhet létre. A (gyerek)irodalmi kánonképzésben rendkívül hangsúlyos a (nemzeti) identitás problémaköre, hiszen az iskolai tantervek kötelező olvasmányai hivatottak megteremteni valamiféle közös nyelvet, nemzeti minimumot, identitászavát. „Pedagógiai szempontból hangsúlyozzuk azt is, hogy a gyermekirodalom segítségével a gyerek nemzeti identitástudata is fejlődik. A gyermek- és ifjúsági irodalom »leckét ad« magyarságból is. A gyerek olvas, és közben anyanyelvét is tanulja” (KOMÁROMI 1999; 11) – emeli ki Komáromi Gabriella a gyerekirodalom néhány fontos pedagógiai funkcióját Lovász Andrea által sokat bírált könyvében. Az identitás szempontjából persze nem kizárólag a pozitív vonások, a nyelvi kompetencia fejlődése, az értékek számbavétele megy végbe, hanem ugyanannyira fontos lehet a kritikai attitűd megléte/hiánya is.

Mindettől nem független, hogy az identitás a gyerekirodalom egyik központi kategóriája, már csak az olvasóréteg egyik felének pszichofizikai fejlődésének, életkori sajátosságainak szempontjából is. Az olvasás, így az irodalom természetszerűleg részt vesz a szocializációban, az identitásképzés folyamatában, az identitás alakításában, legyen szó a szubjektum önidentifikációjáról vagy a kulturális/nemzeti identitás megképzésének mozzanatairól, ezek felismerhetők a szöveg szintjén, valamint a recepcióban, a gyerekirodalomról szóló teoretikus diskurzusokban. Mindezek (nem függetlenül a posztstrukturalista vagy feminista irodalomkritika hatásaitól) mellett a reprezentáció, az ideológia (vagy éppen az ideológia reprezentációja) is kiemelt kategóriájává vált a kortárs gyerekirodalmi diskurzusnak. Míg a holokauszt, a háború, a migráció, a klímakatasztrófa témái jelen vannak a világ gyerekirodalmában, addig a kortárs magyar irodalom a történeti tapasztalatok, traumák feldolgozásával is ritkábban foglalkozik, ez főleg akkor szembetűnő, ha például áttekintjük a 2001. szeptember 11-i terrortámadást és következményeinek feldolgozását felvállaló szövegek gazdagságát.¹ Ezek a szövegek nem kizárólag az ol-

vasói valóság felé gravitálják a gyerekszövegeket, hanem a gyerek- és a „felnőtt” irodalom közötti különbséget is mindinkább eltakarhatják. Ahogyan Lovász Andrea is említi, „a gyermekirodalmi kutatás nemzetközi könyvkorpuszból indul ki” (LOVÁSZ 2007; 188). Ilyenformán a nemzeti identitásépítést kiemelten kezelő szövegek a fordítás, a transzfer nehézségeit is hordozzák.

Amennyiben a gyerekolvasó identitásának alakulása érdekel bennünket, akkor érdemes a szociológia vagy a fejlődéslélektan területét is érinteni. Csepeli György a nemzeti identitás több szintjét határozza meg. Úgy véli, hogy 6–10 éves korban alakul ki a természetes vagy spontán nemzeti identitás, amely a társadalom legszélesebb rétegeinek sajátja, és amely keretében az összetartozás érzése a magukat magyarnak valló személyeknél főként pozitív érzelmeket vált ki. Ettől minden, ami a magyar jelzővel van ellátva, egyúttal természetesen jelenség is lesz. Az ideológiai szintű identitás viszont már gondolatelemeket is hordoz, nagyobb fokú tudatosságot feltételez (CSEPELI 1992, CSEPELI 1993).

Dolgozatom néhány kortárs ifjúsági és gyerekszöveg történelemképét vizsgálja, azokat a történeti tényeket és mítoszokat, figurákat, rekvizitumokat, amelyek a közös narratíva megalkotásában vesznek részt, ezáltal a (nemzeti) identitáskonceptiójuk is láthatóvá válik. Mivel a gyerekkultúrára eklektikusság a jellemző, így kizárólag a történeti-nemzeti paradigma sem válik uralkodóvá ezekben a könyvekben. A célzottan ismeretterjesztő szövegek is más eszközökhöz/csatornákhöz fordulnak. A fikciós és ismeretterjesztő kiadványok is gyakorta a hitelesség közvetítését, és a mítoszok lebontását kísérlik meg elérni. Lőrinc László *25 szelfi az Árpád-korból* című könyve a közzsájon forgó, de kétséges igazságtartalmú nemzeti mítoszokat tovább építi saját fikciójában, amely során a valós és a kitalált történelmi személyiségek kommentfolyamát olvashatjuk. Ezután kap szót a történész, aki rövid magyarázataiban rendet tesz a fikció és a történetírás érdekében. A Pagony kiadó frissen elindított *Ab-szolút Töri* című sorozata a 10 éven felülieket célozza meg. A kiegyezés vagy Hunyadi Mátyás korát bemutató szövegek nem titkolt szándéka a tudásátadás. A valamivel idősebb korosztály számára készült el a *48 másképp* című novellaantológia, amely gyűjtemény a fülszöveg szerint

„Forradalmi tények és legendák újratöltve”. Itt valóban utóbbi történik, hiszen a kötetbe került novellák nem ezeknek a legendáknak a leleplezését, hanem éppen ellenkezőleg, még erősebb fikcionalizálását végzik. Maga a felhívás a „mi lett volna, ha...” alternatív világait nyitja meg. Ebből születtek, hogy csak néhány példát említsünk, a steampunk Petőfi- és Kossuth-novellák. A szerkesztők ezek után mintegy szükségét érezték a magyarázatnak, külön kiemelve Petőfi Sándor múzeumkerti szerepvállalásának „urban legendjét”.

Garabonciások és plázák

Böszörményi Gyula *Gergő és az álomfogók* című regénye egy, a pogány magyar hitvilág nyomain, a sámánhiten, a mitológiai elemeken alapuló világot épít fel, amelyben természetesség, műviség, a spiritualitás és a materializmus áll szemben egymással. A regény ezen túl igen erősen indukálja a zöld/öko értelmezést is. Böszörményi Gyula nem az elveszett magyar mitológia megalkotására törekszik, mert ugyan a komparatív folklorisztikai és antropológiai kutatások irányából is megközelíthetőek a szöveg totemisztikus-sámánisztikus-pánteisztikus elemei, de ezek eklektikusan vegyülnek egymással, a mesei világ hagyományával és a szöveg más rétegeivel. Nincsenek a szövegben szétszalazva a varázsvilág hagyományvonalai, a varázstudók funkciói: a „Vajákosok, Táltosok, Énekmondók, Sámánok és Egyéb Révülők” közötti különbség homályban marad. A történetek való világbeli, tehát az éberek által benépesített helyszíne Magyarországon található, az álomvilág pedig a Világfa ágain létezik. Bár a regény kulcsfiguráinak többsége is magyar, így a legnagyobb hatalmú révülő, és a főgonosz is, továbbá a főhős, Gergő is, azonban a fiú varázspotenciálját az egyik szereplő Gandalf és Merlin képességeihez méri, egyetemessé tágítva a történetet. Ez utóbbi is arra mutat rá, hogy Böszörményi nem néprajzi/történelmi autentikusságra törekszik, nem történelmileg akar hiteles lenni, hanem a fikció, a mesevilág szabályainak veti alá magát, ugyanakkor az erőteljes magyaros hangoltság, a magyaros mítoszok és folklór, a történelmi alternatívák/alternatív történelmi elméletek² motívumainak megmozgatása értékíté-

let és kiemelés is, hiszen nagyfokú szerepeltetése fontosságának hangsúlyozását jelenti. Lovász Andrea felhívja a figyelmet arra, hogy Gergő harca mitizálódik is, hiszen feladata valójában küldetés, amely a varázsvilág megmentését célozza meg (LOVÁSZ 2007; 156–157). A *Gergő és az álomfogók*ban a varázsvilág történetiségében van megjelenítve, a kimerevített jelen idő pedig nem kifejezetten dicsőséges, a mesevilág széthullása párhuzamba állítható az éberek világának értékválságával (identitásvesztés, túlzott materializmus, környezetszennyezés és -pusztítás). Az olvasói valóság válságából, pusztulásából, elembertelenedéséből levezethető varázstalanodáson keresztül kibomló társadalomkritika sok más mellett *A Végtelen Történet*tel is összekapcsolja Böszörményi regényét. A történelmi idő hangsúlyozása helyett inkább a mesevilág időtlenségének idővel való felöltése történik. A jelen távlatából a múlt mesei, álmok és történelmi komponensei összeolvadnak. A múltból pedig a különleges, varázslatos vagy fikatív lesz fontos, minden, ami megőrzött valamit egy más, mindenképpen tisztább, harmonikusabb létmódból, és ezen keresztül vissza is vezethet hozzá. Az éberek kiábrándító álomvilágban, a világot leigázó életmódja pusztítja az álomvilágot is, a meggyengülő, az éber világ által megrontott varázslók már nem képesek féken tartani a Sárkányt, a természet megtestesülését. Böszörményi a fogyasztói társadalmat szembeállítja a természetközeli népek világával. A legfőbb varázstudók között egy magyar, egy mongol és egy finn sámánt, indiánokat, ausztráliai őslakost találunk, akik a természettel való harmonikus együttélés hordozói. Akárcsak az álomfogók népe, akik tökéletes harmóniában éltek a természettel éber létükben, spirituális síkon pedig az álmokban jártak szabadon. De a kis törzs léte veszélybe került, amikor irtani kezdték az esőerdőket, és ők, hogy ne fedezzék fel őket, az álomvilágban rejtőztek el: „Éber testünk már rég nincs a dzsungelben. Kénytelenek voltunk átköltözni ide, a Világfára, mert irtani kezdték az esőerdőket, s hamarosan minket is felfedeztek volna. Nem akartuk, hogy az éberek szolgálkká tegyenek minket. Vagy ami még rosszabb: ránk kényszerítsék a saját álmaikat” (BÖSZÖRMÉNYI 2009; 466).

Gergő, aki burokban született és felmenői mind varázstudók, sokáig nem akar tudomást venni származásáról és képességeiről, amely nem

választható el népének történelmétől, sem életmódjától, amelyek rítusként, hagyományként átöröklődtek a sámánok mai életébe is. A két világ metszéspontján létező fiú úgy érzi, a révülők világát, a sámánlétet rá akarják kényszeríteni: „Anyá, én nem akarok sámán lenni. Nem érdekelnek a régi idők, az őseink hite, meg a szellemek. Főleg a szellemek!” (uo. 100). Számára mindez idegen és zavaró, hiszen emberek kancatejet isznak, ráolvasásokat használnak, gyógynövényeket fogyasztanak, babonásak, míg ő szerepjátékokon nőtt fel, és „normális gyerek akar lenni”, „aki lazán eldobja a műanyag szemetet” (uo.). Önmagát nem csupán távolinak érzi ettől a világtól és életfelfogástól, de ennek létét is tagadja. Önidentifikációjának nem a magyar hitvilág vagy a környezettudatosság a sarokköve, hanem a belvárosi játékterem, a betonozott udvar, a számítógépes játékok világa. Későbbiekben a névfelvállalás, „Bogi fia, Farkas vagyok!” (uo. 456), ennek az identitásnak a felvállalását is jelenti, hiszen a név is identitásjelölő (külön érdekes a regényben a névadás matriarchális szerkezete). Gergő mindezt egészen addig nem fogadja el, amíg meg nem ismeri gyökereit, őseit. Önazonosságának megszerzése olyan út, amely során a születési adottságot, a genetikus képességet, a származását kell tudatosítani, elfogadni, kulturálisan újra kell definiálni a világát, amely ellentétes a regény kezdetén birtokolt világlátásával. Révülőnek lenni nemcsak képesség, hanem az életmódon keresztül azonosulás is, és ezzel együtt konfliktus a két világ között. A beavatódás tehát ezek elfogadását is jelenti. A főgonosz Apollónia/Holló, bár révülő, valójában a való világ negatívumait maximálisan megtestesítő, vörös hajú, műkörömös gonosztevő. Ha Apollónia győz, a Sárkány elszabadul „a szellemvilágban a rémálmok veszik át a hatalmat. A való világban pedig természeti csapások, katasztrófák, betegségek pusztítják el az ébereket” (uo. 195). Gergő a Sárkánnyal folytatott harca során az éber világ hulladékhegyeit is megidézi, azonban a természet bár meghököl, végül ez sem állhatja útját. A harcban Gergő segítségére sietnek a Hadak Útján vágató szittyá magyarok is, azonban a regény világának belső szabályai és történelemképzete szerint csak megküzdenek a Sárkánnyal, nem akarják valójában bántani azt, ugyanis a természettel való együttélésre törekednek, emiatt pedig a regény példatárának elemeiként is funkcionálnak.

Balatoni lovagregény – a lokalitás meseisége

Jeney Zoltán *Rév Fülöp* című lovagregénye a balatoni földrajzi helyneveket használja fel a mesei világ megkonstruálására. Nem a Balaton-mitológia újramesélése a szöveg, hanem saját mesevilág megképzése, amelyhez a helységnevek adják a díszletet, így születik meg többek között Akarattya királynő és Csobánc király. A főhős az út mellett heverésző fiú, aki olykor a varázsmesék furfangos szegénylegénye, máskor egy kislány, akit a honvagy gyötör. Jeney felhasználja a magyar regék, mondák és a népmesék motívumkincsét is, amellyel a lovagi hagyomány és műveltséganyag keveredik. Mivel az utóbbi alapjait adó középkori kultúra egyetemes jellegű, ezért a regény történelemképe is univerzális, amely érdekes hibridet alkot a magyaros földrajzi/kulturális meghatározottsággal is.

A szövegben egy lovagi karrier története is olvasható, hiszen Fülöp egy „kis út menti heverésző, tördemicfaló, anyukájának kis Fülöpe” (JENEY 2012; 8) Szántódpusztáról, lovaggá válik Ádánd mellett. Ádánd lovag tisztában van a lovagi eszményekkel és követelményekkel, de más megoldásokat kínál a hős: nem híve a magamutogató fegyverparádénak. Külsőségek tekintetében arra azért ad, hogy legyen fegyverhordozója, a sárkányt viszont már inkább sakkban győzi le. Fülöp Ádánddal tart utazása során, de már a jóslatok, a véletlen (rögtön az első kalandja során legyőz egy rettegett lovagot) és a saját mesei öntudata is arra predesztinálja, hogy ő maga is hős legyen. Mindeközben – olykor komikusan – leckéket vesz a lovagok életét irányító szabályokból. A lovag „feltétlenül szolgálja királyát, és hűen a szerelmét” (uo. 37), ugyanakkor a loagnak, ezért fegyverhordozójának is, példaértékűen kell tudnia viselkedni, mivel feddhetetlenségével is uralkodóját szolgálja. Fülöpnek tehát elsősorban egy erkölcsi kódex elsajátítása lesz a feladata. Ádánd nem csupán lovag, hanem olykor limerikeket költő trubadúr is, Fülöp viszont a pusztából származik, nem ismeri a lovagi szokásokat, nincs tisztában az udvari és a lovagi irodalom remekeivel, ugyanakkor saját kulturális közegében, a falu, a vidék, a puszta világában otthon van. Nemcsak a fonóról tudósít, de különféle hiedelmekről is beszámol: „Nálunk a faluban egyszer a

szomszéd nénit felrúgta a tehén fejés közben, akkor a néni azt mondta, hogy »szellem bújt a rusnya állatjába« (uo. 156).

A regénybeli Balatónia országának szíve a tó, amely a kollektív büszkeség, a nemzeti érzés megtestesülése. A regényvilágban hozzá kapcsolódó szokás, miszerint minden balatóniai gyerekeknek egyszer látnia kell hazája legnagyobb kincsét, a tenger képzetkörét erősíti (Balaton mint a magyar tenger): »Ó, a Tó!«, s ez volt a legigazibb hazaszeretet, amit valaha nép érezhetett” (uo. 41). A nemzeti szimbólumok közé, sőt, azok fölé emelt földrajzi képződmény természetessége miatt kontrasztot alkot a hagyományos nemzeti jelképekkel, sajátos, de nem példa nélküli identitást képezve meg.

A magyar történelem mint téma és mint főszereplő

„Mert egy történelem nemcsak forradalmat, békét, háborút tud csinálni, de varázslást is.”

(Darvasi László: *A 3 emeletes mesekönyv*)

Darvasi László „felnőtt” prózájának poétikai elveit, belátásait gyerekszövegeibe is integrálja, így lehet a *Trapitit* egyfelől a kortárs műmesék elméleti szövegeként olvasni (legalábbis egy-egy epizódját), de az elnyomó hatalom mechanizmusainak leleplezéseként is. A *Trapitiben* Darvasi az identitást a (mese)történeti múlthoz köti, amelyben a főhős identitásválsága a felejtés-émlékezés dichotómián keresztül szövegesül, és amely önazonosság visszanyerésének lehetősége az elpusztításra ítélt történelmi múltat képviselő heterotópikus terekben jelenik meg, például könyvtár, múzeum.

A *3 emeletes mesekönyv* esetében Darvasi változatos poétikai megoldásokat alkalmaz. A könyvnek több főhőse is van, de az egyik legfontosabb a Magyar Történelem, aki a mesekönyv második emeletén él. A „pupákosra hangolt” könyv (LOVÁSZ 2015; 164) történelemképe is ennek megfelelő dimenziójú, a csodaszarvassá változott magyar történelmet „Hunor Zolika, második bé.” és „Magor Józsika, második bé.” lótték meg (DARVASI 2013; 148). A mesei konfliktus magja, vagyis a szöveg

tétje nem más, mint hogy a történelem sokszínűsége megóvható-e, a leegyszerűsítés, a fekete-fehér egyértelműsége uralkodóvá válhat-e a történetiség viszonylatában. Bizonyos történelmi események kiemelése mellett Darvasi László arra vállalkozik, hogy a történeti gondolkodás, a történetírás dilemmáit integrálja gyerekszövegeibe.

A 3 emeletes mesekönyv szintjei különféle életszakaszoknak feleltethetők meg. A műfajválasztás, a tematika, a hangnem minden esetben e szint függvénye is. A földszinten az óvodás szintű szövegek kapnak helyet, de már itt megjelenik Kuruc Béla és Labanc Peti, a folyton civakodó páros. Ahogyan az ő komikus duójuk, úgy a bródys/kisherceges szimbólum- és utalásrendszer is végig jelen van a regényben, szükségessé téve a felnőtt perspektíva és élettapasztalat bevonását a közös értelmezésbe. Ugyanakkor a gyerekviszonylatú közös narratívák, kulturális jelentők, leginkább a magyar meseirodalom emblemikus alakjai teremtik meg a ráismerés, a közösségi élmény és a közös nyelv megtalálásának lehetőségét. Kévsébé a nemzeti identitás hagyományos elemeit tartja erre alkalmasnak Darvasi, hiszen a gyerekek (a regényben is) főként saját élettapasztalataikon keresztül szűrik át a világ dolgait. Az individuum a közösség elé kerül, mikor Zalhúber Tibike megállapítja, hogy a *Himnusz* szomorú, és ő szeretné mégis vidáman énekelni, ugyanis édesanyja elhagyta a családot egy görög hajókapitányért, így már elég szomorú ő maga a *Himnusz* nélkül is.

Darvasi a nemzeti identitást a közös történetekből felépíthetőnek látja, kiemelve a történetírás és a szépirodalmi narratívák hasonlóságait, így a történelmi emlékezet képlékenységére, fikciós meghatározottságára is figyelmeztet. „– Azért néha, khm – köhécselt a Magyar Történelem –, nem minden úgy történt. Kicsit másképp volt, khm” (DARVASI 2013; 108). „Nem volt nekem három tengerem soha, pedig ezzel dicsekedtem fűnek, fának. Amikor nagy voltam, [...] akkor se csak a Magyar Történelem voltam. Mert Román Történelem, Német Történelem, Horvát Történelem is voltam. Meg Zsidó, meg Cigány, meg Szerb. Szóval ami én voltam, az nem csak én voltam” (uo. 109). A közös, a nemzetegyesítő vagy az emlékezés dramaturgiáját biztosító szimbólumok, a kokárda, a sárga csillag, a lyukas zászló is megjelennek a szövegben. A kiemelt történelmi események pe-

dig a honfoglalás, a forradalmak, Trianon, a holokauszt, a Don-kanyar tragédiája, a rendszerváltás és kommunizmus időszaka lesznek. A magyar identitás panteonjába a mesehősök mellett a csodaszarvas, a rackajuh, a királygyilkos vaddisznó, Nemeček Ernő és Mazsola is helyet kap, de a Gurulmadár lesz a magyar történelem parodisztikus, csipogó kísérlője, amelyet egész történelmükön végiggurítottak a magyarok. Minél nagyobb az időbeli távolság egyes történelmi korokhoz, eseményekhez, a szöveg annál ironikusabban, bátrabban közelít ahhoz, míg a közelmúlt történelmi eseményei szinte dokumentaristák³, olykor érzélgősek⁴ (LOVÁS 2015; 165). A gyakori hangnembváltások, a rövid prózai tagoltság feszültséggel telíti a szöveget. Ezt a kötet szerkesztettsége hivatott tompítani. A Trianont megidézrlő epizód után következik Tibike és a Tanító néni jelenete, amelyben Tibi köszönti a kassai, a szabadkai, az amerikai stb. magyarokat. Ebben fejeződik ki annak természetessége, hogy máshol is élnek magyarok, de persze nem mutatja meg a különböző közösségek eredetét. Az egymás mellé illesztett szövegek közötti kimondatlan kapcsolat jelentésekkel töltődik fel, ilyen értelmezrlő feladat a rendszerváltásról és a koszos és bűdös hajléktalan királylányról szrlő mesék egymáshoz kapcsolása. A regény szövege a történelmi események megjelenítése és átmesélése mellett általánosabb hatalomgyakorlási működésmódokat, törekvéseket is felfed. Ilyen a kommunizmusnak a nyelv leuralására kifejlesztett mechanizmusait leírlő fejezete: „A szavakat úgy lehet elrabolni, hogy többé nem azt jelentik, mint amit különben jelentenek” (DARVASI 2013; 90). Ez az epizód absztrakt jellege miatt némileg nehezebben értelmezhető a gyerekolvasónak, mint a történelem fekete-fehérre festését megelőzrlő, a kizárólagosságot megkövetelrlő történelemszemlélet veszélyességét megmutató epizód: „A Magyar Történelemnek elég csak két szóval beszélni. Az egyik az igen, a másik a nem. Betiltjuk a miért, a talán, az esetleg szavakat” (uo. 221). Ennek a fekete-fehér történelemszemléletnek a lehetősége, a kérdés és a bizonytalanság, a más szempontok felvetésének teljes kiiktatása válik a regény egyik központi konfliktusává és fenyegetésévé, és főként ez hordozza a szöveg tétjét, és biztosít valamiféle kifutást a tanmesei jellegű történelemleckéket követően.

KIADÁSOK

BŐSZÖRMÉNYI Gyula (2009): *Gergő és az álomfogók*. Könyvmolyképző, Szeged

DARVASI László (2013): *A 3 emeletes mesekönyv*. Magvető, Budapest

JENEY Zoltán (2012): *Rév Fülöp*. Kolibri, Budapest

IRODALOM

CSEPELI György (1992): *Nemzet által homályosan*. Századvég, Budapest

CSEPELI György (1993): *A meghatározatlan állat*. Ego School, Budapest

KOMÁROMI Gabriella (1999): *Gyermekirodalom*. Helikon, Budapest

LOVÁSZ Andrea (2007): *Jelen idejű holnemvolt*. Krónika Nova, Budapest

LOVÁSZ Andrea (2015): *Felnőtt gyerekirodalom*. Cerkabella, Szentendre

JEGYZETEK

¹ Mindeközben a hatalom és az elnyomás tapasztalatai nem egy szövegben nagyon fontos szövegszervező elvekké lesznek. Továbbá magyar példát is találunk a menekülthelyzetet, a migrációt is megmozgató ifjúsági szövegre, például a Jeli Viktória–Tasnád István szerzőpáros *Kettősjáték* című drámájában.

² „– Csak nem félsz tőlük? – kérdi a kölyök farkas. – Hiszen mondtam, hogy a rokonaink. Szabír-magyarok. Ráadásul segítők szellemük a farkas, amit a magam részéről igen helyesnek tartok” (BŐSZÖRMÉNYI 2009; 107).

³ „Egy napon Kázmér is kapott egy csillagot. A csillag sárga volt. A mellére kellett tűzni, a kabátjára. Kázmér nem sokkal ezután elutazott, és soha nem jött vissza” (DARVASI 2013; 83).

⁴ „– Nézz rám! – bömbölte, és tényleg szomorú látványt nyújtott. Összevissza volt vagdalva, nyirkálva. A lábát megkurtították. Az oldalát alaposan megnyesték. A gömbölyded pocakját visszanyomták. A hátából is lefaragtak valamennyit” (DARVASI 2013; 82).

SZELLEMHÚS (2017, OLAJ, VÁSZN, 70×100 CM)

Számunk szerzői

ČUDIĆ, Marko (1978) irodalomtörténész, egyetemi tanár,
műfordító

FARAGÓ Kornélia (1956) irodalomtörténész, egyetemi
tanár

FÖLDES Györgyi (1970) irodalomtörténész, egyetemi tanár

HERÉDI Károly (1987) tanár, szerkesztő

HORVÁTH Eve (1984) költő

KAPPANYOS András (1962) irodalomtörténész, egyetemi
tanár

PATÓCS László (1986) író, újságíró

RÁKAI Orsolya (1973) irodalomtörténész

SOLTIS Miklós (1980) képzőművész

SZÉNÁSI Zoltán (1975) irodalomtörténész, szerkesztő

TERÉK Anna (1984) költő, drámaíró, pszichológus

TERNOVÁ CZ Dániel (1992) doktorandusz

VÖLGYI Anna (1991) író, biológus